

Učitel matematiky

Jindřich Bečvář

Jan Neruda

Učitel matematiky, Vol. 3 (1995), No. 1, 59–61

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/152790>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1995

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

JAN NERUDA

JINDŘICH BEČVÁŘ, *MFF UK Praha*

Těch, kteří hvězdy opěvují, z nich perly na břehu „mlékové řeky“ činí a končiny nebes květinovými pletenci spojují, máme už tak skoro dost; ale těch, kteří to nebe měří a váží, hvězdy počítají, je sledují a zaznamenávají, po čertech málo!

V červnu a červenci letošního roku jsme měli možnost sledovat pětidílný televizní seriál nazvaný *Laskavý divák promine*, cyklus pěti obrazů ze života Jana Nerudy (scénář Ivo Pelant, režie Jaroslav Dudek, v hlavní roli Ilja Racek a Vladimír Dlouhý). Byl uveden k 160. výročí Nerudova narození.

Připomeňme základní data. Jan Neruda, český básník, prozaik, novinář, literární a divadelní kritik, se narodil 9. července 1834 v Praze. Byl hlavním představitelem tzv. *generace májovců* (almanach *Máj*, 1858, 1859, 1860, 1862). Působil jako redaktor deníků *Čas*, *Hlas*, *Národní listy* a beletristických časopisů *Obrazy života*, *Rodinná kronika*, *Květy* a *Lumír*. Napsal více než dva tisíce fejetonů (označoval je rovnostranným trojúhelníkem); jejich výbory později vydával knižně. Svou rozsáhlou publicistickou činností formoval a vychovával českou společnost; snažil se o její všestrannou úroveň a národní uvědomění.

Ze školy si snad ještě pamatujeme, že je autorem šesti básnických sbírek: *Hřbitovní kvítí* (1858), *Knihy veršů* (1868), *Písně kosmické* (1878), *Balady a romance* (1883), *Prosté motivy* (1883), *Zpěvy páteční* (posmrtně 1896, vydání připravil Jaroslav Vrchlický). Řada dalších básní, zejména epigramů, zůstala nezařazena.

Z jeho prozaické činnosti jsou nejznámější *Povídky malostranské* (1878), dále snad *Arabesky* (1864) a *Trhani* (1888); méně zná-

mé jsou cestopisné črty, např. *Pařížské obrázky* (1864), či divadelní hry.

Zajímavým rysem Nerudovy literární činnosti je jeho vztah k vědě; nejvíce je snad cítit v *Písniích kosmických*. Nerudovy sympatie pro vědu však měly starší kořeny; jeho matka totiž posluhovala u francouzského geologa a paleontologa Joachima Barrandea (1799–1883).

Vídal jsem ho od dětství svého po mnohá a mnohá léta den co den, mluvil jsem s ním často. Podnes, kdykoli sobě myslím muže naprosto opravdového, cílů svých plně vědomého, myslitele velkého, tane mi na myslí tvář Barrandova.

Od dětství tedy Neruda vnímal, jaké úsilí a systematickou práci vyžaduje věda. Snad právě zde se zrodila jeho pracovní metoda; řadu let vytvářel kartotéku s nejrůznějšími informacemi a využíval ji zejména při psaní fejetonů.

Velkou pozornost věnoval popularizaci vědy a techniky. Vybíral zajímavosti ze zahraničních pramenů a snažil se pro časopisy, ve kterých pracoval, shánět srozumitelné popularizační články. Ne vždy však byl s takovými příspěvky spokojen.

Čítám články našich vědátorů a stává se, že jim ani nerozumím. Ačkoli jsou psány pro časopisy „zábavně poučné“! Je na nich však vidět, že pan autor nevznášel se nad svým předmětem, že ani jemu samému nebylo zcela jasno. Ta patrná radost, že může skrývat se za neobyčejná slova cizí, při kterých se alespoň zdá, že za nimi nějaká myšlenka vězí!

Pro Vilímkovy *Humoristické listy*, které vycházely od roku 1858, napsal Neruda téměř 700 podobizen významných představitelů českého i evropského kulturního a vědeckého života. Jsou mezi nimi i přírodovědci, matematici a fyzici.

Věnoval však pozornost i problémům učitelů, výuce na gymnáziích (např. *Čas*, 1861) apod. Sestavil i *Kalendářík lidstva*, podrobný soupis politických, kulturních a vědeckých výročí pro každý den roku 1877 (*Epištoly svobody*, 1876).

Neruda zemřel 22. 8. 1891 v Praze. Bylo mu teprve 57 let. Nyní

stojí na Petříně, v kapse má Národní listy a knížku, klobouk drží za zády a zamýšleně hledí na Hradčany.

Na závěr této krátké vzpomínky uvádíme dvě básně, v kterých Neruda ukazuje značné porozumění problémům vzdělávání a učitelství.

Útěcha

Kdo chceš být lidstva učitel
a vidíš marnost svojich děl,
jen nepotrať mi všechnu chuť!
Sám Bůh měl stejný osud:
hned v první den řek': „Světlo bud!“
a ono — není dosud.

„Uč se moudrým býti!“

Můj milý český jinochu, já v srdci svém tě nosím —
a proto vřele tebe zde: uč moudrým být se! prosím,
a najdeš-li kde moudrosti řádného učitele,
ty zlíbej ruce, nohy mu, a oddán buď mu cele!
Však přijde-li ti „učenec“, jenž tak vykládat umí,
že z lidských zdravých rozumů ni stý mu nerozumí,
ty neutrácej chvilenky pro slovní jeho mihot',
a hned ho chytň za ucho a kopň ho a vyhod'!

Literatura

- [1] Sebrané spisy Jana Nerudy, Topič, Praha 1892–1904, 2. vyd. 1907–1920
- [2] Dílo Jana Nerudy, Kvasnička, Praha 1923–1925
- [3] Spisy Jana Nerudy, SNKLHU, Praha 1950–1976
- [4] Eva Kunovská: Jan Neruda české vědě, Vesmír 63(1984), 209–212